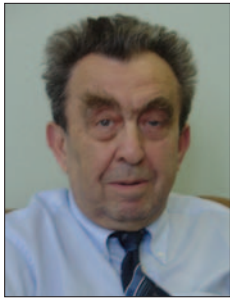

Karácsony

Frenkl Róbert

Lesz-e az idén karácsony Magyarországon? És lesz-e az egészségügyben? Nem álkérdés, valódi töprengés tárgya ez.

Néhány éve már kaptam kritikát – vélem, félreértésből – azért, mert orvosi szaklapban, karácsony kapcsán az Úristenről, az ő nyomában a békességről elmélkedtem. A transzcendens nem az egyházak tulajdona.

Magyarországon alig lehet úgy leírni egy mondatot, hogy abban ne legyen politikai áthallás.

Azt szoktuk mondani, hogy a karácsony a leginkább szekuláris, elvilágiasodott ünnep. Vallási oldalról lehet ezt fájlalni; lehet sajnálni, hogy a világtörténelmi esemény, Isten fiának földre jövelete, emberré válása, megszületése a nem hívőket is ünneplésre készíti, de lehet ez igazi pozitív üzenet is. Üzenet, amely arról szól, hogy másként kell (kellene), lehet (lehetne) élni.

Karácsony nélkül bizonyosan nem született volna meg a modern európai civilizáció. Győzött volna, maradt volna, pusztuláshoz vezetett volna az addig uralkodó, azóta is kísértő elv: az erőszak elve. Karácsony, ha tetszik, a kereszténység – az eredeti, az akkori, akár az intézményrendszer ellenére megújuló – új gondolkodást, a másik ember megértésének, elfogadásának – akkor is, ha különbözik tőlem, ha más a felfogásunk –, a szeretetnek a logikáját hozta a világba.

Kollégám, hallva, hogy karácsonyi Töprengőt készülnök írni, riadtan mondta: Jaj, csak ne politizálj! Rajtam volt a megdöbbenés sora. Túl azon, hogy értettem, persze hogy értettem. 2006 őszén, Magyarországon alig lehet úgy leírni egy mondatot, hogy abban ne legyen politika, ne legyen áthallás, ne azt vizsgálják a vájtfülűek, ez melyik oldalhoz húz, ki mellett vagy ki ellen argumentál.

De a helyzet ennél is rosszabb. Kollégám riadalma azt jelezte, hogy ismét megjelent társadalmunkban a már elfeledni remélt – lehet, hogy naivitás volt ez – félelem. Csak a mi, lassan búcsúzó nemzedékünkben sokan féltünk 1944-ben, mások 1945-ben és azt követően; megint mások 1949-ben, 1951-ben, következett 1956–57, a forradalom és a megtorlás... Voltak, akiknek több dátum is keserves emlékké vált. Nyugati országokban

minden említett évből találhatók Magyarországról akkor elmenekült emberek.

És itt vagyunk mi, akik minden rettenet ellenére itt maradtunk, és ismét – immár teljesen irracionálisan – utolért minket a félelem. Eszünkbe jutott a régóta feledni remélt kérdés, annak idején nem kellett volna mégiscsak elmenni ebből az országból?!

Voltak, akik szeptember-október zűrzavaraiban a demonstrálóktól – akár a békés tüntetőktől, főként a garázdáktól –, voltak, akik az ellenük kivezényelt rendőröktől félték. Nem is azok félték a leginkább, akik az utcán voltak – annak a maga döbbenetében mégis volt valami realitása. Paradox módon az igazi félelmet a tévé előtt lecövekeltek érezték. Riadtan kapcsoltak ide-oda, hátha a másik csatornán kiderül, hogy mese vagy csupán újabb szörnyű akciófilm az egész. De valóság volt. Hihetetlen volt, hogy amit láttunk, az nálunk történik.

És az egészségügy? A kórház, amely annak idején, a forradalom napjaiban sebesülteket látott el, s pincéjében a vereség után is újságot szerkesztettek, ismét sebesülteket fogadott. És a hatóság érdeklődött utánuk. Még sincs semmilyen párhuzam 1956 és 2006 között, ahogy ezt a köztársasági elnök is fontosnak tartotta hangsúlyozni. De szörnyű, hogy ezt deklarálni kell, hogy egyáltalán felmerülhet, tizenhat évvel a rendszerváltozás után! A sebesültek mégis torz, látszólagos párhuzamot sejtetnek.

És volt a békétlenségnek egy még inkább paradox – de hát nincsenek véletlenek –, a média által patológiásan tálalt, túlhangsúlyozott orvosi vonatkozása. Tragikomikus, morbid történet: jelentéktelenségében is arról szól, amiért minderről – karácsony előtt – orvosi szaklapban írni kell. Mert patológia mindez a javából. Bizony, gyakran elfelejtjük, pedig sokszor mondtuk, írtuk: nemcsak egy ember, hanem a társadalom is lehet beteg. Már éppen kezdünk abban reménykedni, hogy a magyar társadalom megindult a gyógyulás útján, kissé javultak a demográfiai adataink (bízunk benne, hogy preventív, terápiás és rehabilitációs erőfeszítéseinknek is köszönhetően) és mérséklődött a népességfogyás, amikor durván szembesülnünk kellett a társadalmi patológiával, és ennek legveszedelmesebb, legpusztítóbb formájával, a gyűlölet-

tel. Ez nem viselhető el, ez kelt félelmet és sok-sok szomorúságot.

De vissza az egészségügyi epizódhoz! Fővárosi vezető kórház magas presztízsű traumatológiáján – a hírek szerint – egy orvos visszautasította egy beteg ellátását, arra hivatkozva, hogy panaszja valószínűleg azzal függ össze, hogy rendőrként kergette, netán bántalmazta a tüntetőket. Médiapatológia volt ez a javából. Napokig ez lett a vezető hír, ezt kommentálta a rendőrség szóvivője. Mindenki – egészségügyi és bűnüldöző szervek – vizsgálatot ígért. Közben azért lassan kiderült, hogy – mondjuk így – szinte baráti körön belüli a történet. Magánügy. A műtetre készülő orvos kollégájához küldte a nővér feleséget, aki el is látta a sérültet. De a megbántott szakmabeli hitves elpanaszolta férjének, hogy az ismerős néhány keresetlen szó kíséretében elküldte őt. A rendőr is továbbadta a sztorit, és a patológia légkörben ebből esemény lett. Az már szimbolikus jelentőségű, hogy mindkét szereplő – orvos és rendőr – az 56-os mártír miniszterelnök nevével viseli.

Az ügy kapcsán eszünkbe jutott az ötvenes évek hírhedt, provokatív, de a józan ész jegyében elsősorban derűtségforrás kérdése: szabad-e megoperálni a kulák vakbelét, vagy vesszen a kulák?! Még a legvadabb szemináriumvezető is a műtét mellett voksolt.

Tudtuk, hogy forró lesz az ősz az egészségügyben. Már a tavaszi parlamenti választások előtt, és különösen utána, az egészségügy slágertéma lett. Csak az őszi beszéd után vált a nagypolitika harci tereppé, a reformok, így az egészségügyi reform témája háttérbe szorult, majd a parlamenti munka megkezdése után ismét a középpontba került. Anélkül, hogy – az egy, inkább a kételyeket erősítő, mint eloszlató zöld könyvön kívül – az egészségügy és a társadalom egyértelmű információt kapott volna arról, mely intézkedések hivatottak megvalósítani a régóta esedékes reformot, és melyek részei a remélhetőleg csak átmeneti megszorításoknak.

Furcsa helyzet. Hosszú ideje tudjuk, hogy elkerülhetetlen a szerkezeti átalakítás, szükséges a finanszírozási reform. A kettő – a rendszer talpra állítása, a járó- és fekvőbeteg-ellátás arányának a megváltoztatása és a valóban teljesítményelvű, takarékosra ösztönző finanszírozás – csak együtt képezhetik a valódi reform részét. Együtt a szakmai célokkal, többek között a cardiovascularis, az onkológiai, a gyermek-egészségügyi centrumok fejlesztésével. Ez utóbbiakról alig halani, a finanszírozás kérdése is csak a félelmetes volumenkorlátozás leplében jelentkezik. Marad az országos alku, a leegyszerűsített képlet a kilencezer ágy megszüntetéséről, esetleges intézménybezárásokról. Az a furcsa, hogy bár az orvostársadalom régóta tudja, hogy változtatni kell, a nem szerencsés kommunikáció, a mögötte meghúzódó taktika miatt mégis – túl az érdeksérelmek miatti természetes aggodalmon – ellenállás alakul ki a központi elképzelésekkel szemben. Márpedig ilyen léptékű változást hatékonyan csak a rendszer szereplőinek az együttműködésével lehet megvalósítani. De az önmagukban akár elfogadható, szükséges elemek, nem állnak össze koherens koncepcióvá.

A villámháború stratégiája a XX. század rossz emlékü hadszínterein sem vált be. Jobb a békés, nyugodt, szakszerű előkészítés és a fokozatos változtatás.

Állást kellene foglalni – nem csak a sajtó kérdésére válaszolgatva –, hogy milyen rendszerben működik az egészségügy és merre tart.

A mai helyzet leginkább az állami egészségügyi szolgáltatnak felel meg, amit egyfajta, sajátos biztosítási máz burkol be. A döntések a tárcánál születnek, a „biztosító” pénze nem független az állami költségvetéstől.

A megcélzott biztosítási rendszer terén végre szakítani kellene a „több-biztosítós modell” nem létező lebegtetésével. A rendszer valamennyi szereplője többször állást foglalt a szolidaritáson alapuló egységes társadalombiztosítás mellett. Az ezt kiegészítő, az extra szolgáltatásokat fedező magánbiztosítások piacot jelenthetnek az üzleti biztosítók számára. Valójában a tárca korábbi szakemberei, vezetői régen kidolgozták a reform lépéseit. Így a területen kívüli betegek ellátásakor, illetve a magánintézményekben kérhető többletköltségek rendjét. Azaz a társadalombiztosítás szektorsemleges finanszírozás.

Az elvek tiszták, a részletek, a megvalósítás üteme a perdöntő. Nem szerencsés a „hogyan” kérdést megválaszolatlanul hagyni. Kollégám országos hírű szakrendelésén egy délelőtt harminchárom beteget látott el. Tízennégy, csaknem a fele, területen kívülről, vidékről érkezett. Mert országos hírű rendelés. Jelenleg önszabályozó módon történik, szakmai alapon működik az egészségügy piaca. Lehet, hogy olykor pazarló módon működik, lehet, hogy túlzottan is a hálapénz mozgatja, de magas minőségű.

A vizitdíj, az ápolási díj bevallott célja: csökkenteni a feleslegesnek minősíthető orvos-beteg találkozót. Talán érdemes lett volna megfontolni azt a vélekedést – ha valóban nem a bevétel a cél –, hogy fordítsuk meg a dolgot. Húsz találkozó, illetve húsz nap legyen co-payment nélkül, és ezt követően kelljen fizetni.

A volumenkorlát, a fűnyíró elv biztosan nem reformintézkedés, gyakorlatilag megszorítás, elméletileg a finanszírozási rendszer csődjének a bevállása. Teljesítményfinanszírozás a teljesítmény korlátozásával. Rosszabb – lelki- leg biztosan –, mint a sokat bírált bázisfinanszírozás.

És a gyógyszerkassza? Már a kilencvenes években ez volt az egyik fő gond. Egy igazi szakértőt kérdeztem meg. Ha optimálisak lennének a betegek igényei és az orvosok gyógyszerfelírási szokásai, elég lenne-e a tervezett kassza? Nemleges volt akkor is, azóta is a válasz. Szinte hihetetlen, hogy a reálértékben fokozatosan romló egészségügyi költségvetés ellenére – a fokozódó gondok és a szükségszerű hibák közben is – magas szinten működik a gyógyító rendszer! Ezt féltjük!

Durván
szembesülnünk
kellett
a társadalmi
patológiával,
a gyűlölettel.

Bár az orvos-
társadalom
régóta tudja,
hogy változtatni
kell, ellenállás
alakul ki
a központi
elképzelésekkel
szemben.

Patikaliberalizáció, kötelező kamarai tagság megszüntetése, mentőszállítás megváltoztatása..., nem sok egyszerre a jóból? Ennyi fronton talán még az egykori svájci emigráns, a végül tragikus sorsú népvezér sem tudott volna hadakozni.

Annak idején – mi még tanultunk az egyetemen honvédelmi ismereteket – azt hallottuk, hogy a csata előtt a legfontosabb parancsnoki teendő a főcsapás irányának a meghatározása. Mintha ez hiányozna. Vagy ahogy Jozsué könyvéből tudjuk, ha bizonytalan a kürtzengés, nem omlanak le Jerikó falai.

Lám, az Ótestamentum is tartalmaz útmutatást. Joggal szólunk zsidó-keresztény kultúráról. Sőt, olykor a próféták világosabban fejtik ki az isteni logikán alapuló stratégiát, mint az újszövetségi apostolok. Így Jeremiás próféta is, segítve a babilóniai fogságban lévő népet (Jeremiás könyve, 29. fejezet), nem ellenállásra buzdít, hanem békességre és alkotásra. Ez szolgálja a hetvenéves fogság alatt Izrael fiainak jólétét is.

Emlékezetes, hogy volt „demokratikus” egészségpolitikus, aki a kilencvenes évek elején szemrehányást tett a WHO-nak, náluk járván, mert támogatták a kommunista magyar egészségügyet. Tágra nyílt szemmel néztek rá Svájcban a szakemberek. Ők a kiváló magyar kollégákkal működtek együtt a magyar nép egészsége érdekében is. Az ellenségkép a letűnt rendszer kínos öröksége. A nép érdekét a békesség szolgálja. Nem az álbékesség, nem a gondok szőnyeg alá söprése, de a szilárd elvi alapon nyugvó békesség, konszenzuskeresés. Ahogy Leslie Howard mondja a *Modern Pimpernel* című feledhetetlen film főhőseként: „Megölni egy embert ahelyett, hogy meggyőzni próbáltam volna, barbár dolog...”

Illusztráció: Fodor Tímea

Lesz-e karácsonyunk? Lesz-e hitükben békessége a magukat kereszténynek vélőknek, és lesz-e társadalmi békessége a sokat szenvedett, sokat próbált nemzetnek? Lesz-e békesség a megszorításokkal, reformokkal birkózó egészségügyben?

Vagy tovább tart a békétlenség, az alig leplezett törekvés a másik megsemmisítésére – akárcsak nézetében, inkább pozíciójában, netán fizikai valójában –, a saját elképzelés mindenáron történő megvalósítására. A karácsony segíthet a hiányzó szeretetteljes hangulat, az értékorientált, hosszú távú megoldások kimunkálására serkentve. Az egykori krízist elimináló Bokros-csomag szakértői ma elismerik, hogy a gazdasági intézkedések voltak relevánsak, a humán szféra sanyargatása inkább kontraproduktív volt.

Csak-csak töprengtem – a baráti aggodalom ellenére – az egészségügy aktualitásain. De hát ez az életünk! Szükség van az egészségügy gyors, hatékony öngyógyítására. Csak így láthatja el feladatát a beteg társadalom a patológiás jelenségek gyógyításában.

Karácsony. Jézus mondta, szeresd felebarátodat, mint magadat! Ez a második nagy parancsolat. Szoktam mondani, biológiai képtelenség. Életösszötönünk, önzésünk, létezésünk lényege önszeretetünk. És mégis ez a parancs. Együtt az ugyan-

csak – Jeremiástól Jézusig – képtelen parancs: szeressétek ellenségeiteket. De legalább a betartható, rokonszenves irányelvet vegyük komolyan: „Arról ismeri meg a világ, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy egymást szeretni fogjátok.”

Múló villanás lesz a karácsonyi gyertyák fénye vagy eszmélése egy érthetetlenül, értelmetlenül megosztott társadalomnak?!

dr. Frenkl Róbert